

ՄՎԱՌԻՏ

ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ ՕՐԿԱՆ Գ.Մ.Ը.Մ.
Hai Scout Organe des
SCOUTS ARMÉNIENS

ՀԱՍԵ - Խորասանձեան Խան, Թիւ 26, Սիրէճի և Պոլիս
ADRESSE - Khorassandjian Han, 26, SirKédji, Constantinople

Հեռանայն Ար. 2146 FԱԺՆԵԳԻՆ Telephone թ. 2146

F. ՏԱՐԻ ԹԻ 11

Պոլիս և Գալատ Տոկ, շրջ. 120
Արսասանսե Ժր 15
Ամերիկա Ժջ. 150

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1921

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՆ ՀԱՅՈՑ ՔՈՎ

Գրեց՝ Հ. Ա. Հազունի

Թող տուէք սիրելի հայ սկաուտներ, որ այս առաջին անգամ ձեզ խօսելուս՝ դէս անուամբ կոչեմ զձեզ և իմ զիտուս, չէ այս, այլ անոր որ հաստատեց ձեր կարգը և որ բնակահատէս իր խօսած և իմացած լեզուով scout պիտի ըսէք և ըսաւ, այդ բառին մէջ դնելով զինուորական նշանակութիւնը խաղաղուի, և ուղեւոր՝ որ դուք կատարէք նոյն գործը, հանգիստանալով կազմ և արագահաս օժանդակներ իրարու, կարօտին, տառապելոյն, ձեր ազգին: Անոր զիտուսութիւնն էր՝ այդ անուան տրտասանութեան մէջ բմբունել տալ անոր ամբողջ իմաստը:

Իուք բնդ հակառակին առիք ձեր վրայ անոյզիտական բառը, որ Հայերուս ականջին մեռեալ ձայն մ'է, զուրկ որ և է նշանակութեանէ. որ առանձին հրահանգութեան մը կը կարօտի հասկցուելու համար, և այն՝ քիչերուն կողմէ: Այ, ես կը բաղձայի կոչել զձեզ այնպիսի անուամբ մը, որ նոյնքան պերճախօս ըլլայ մեր շրթներուն վրայ՝ որքան սկաուտն Անգղիացւոյն: Չեր հիմնադիրն ուղեց այդպէս կանդանի և իմաստալից կոչում մը

Հայ սկաուտները Խալէի կղզին 1921

տալ ձեզ: Եւ դառ շատ լաւ ըմբռնեցին ուրիշ ազգեր, որ ձեզ նման բնդգրկեցին այդ կազմակերպութիւնը: Գաղթացին Eclairer կոչելով, Իտալացին Esploratore. այսինքն իրենց բն-

տանի խօսուն ձայներով: Ինչո՞ւ մենք ալ չգործածենք մեր բնիկ ու սեղմ դէսը, կամ թէ՞ կ'ուզէք՝ խուզարկուն, որոնց նոյն իմաստը տուած է մեր հայրերուն ոսկեղէն լեզուն ալ:

Մեր նախնիք չունէին անշուշտ ձեզ նման պատանի դէտեր: Սակայն անոնց ալ ընտանի և շատ յարգի էր պատանեկութեան դաստիարակութիւնը, որոնց կերպն ու հանգամանքները կը փոփաքիմ ծանօթացնել ձեզ. համոզուած թէ այս գործով հաճելի նուէր մը պիտի ընեմ ձեզ, որ կը սիրէք ձեր հայրերը՝ որոնց արիւնը կը կրէք ձեր երակաց մէջ և անունը ձեր վրայ. և պիտի ուղեք հետեւարար ճանչնալ անոնց

կենցաղը, մանաւանդ այն մասին մէջ՝ որ յատկապէս կը շահագրգռէ զձեզ:

Երեք մասով պիտի նկատենք մեր հին պատանեկութեան կրթութիւնը. կրօնային,

մաււոր ու մարմնական, որոնց իւրաքանչիւրին վրայ առանձնապէս կանգ պիտի տանենք :
Ա.

Մեր նախնիք, իբրև բարեպաշտ ու գիտակից հետեւողներ աւետարանին, մեծ կարեւորութեան կ'ընծայէին իրենց զաւակաց քրիստոնէական կրթութեան, ուսկից կախուած էր անոնց ժամանակաւոր և յաւիտենական երջանկութիւնը : Այս առաջին ու զլիւսաւոր բաժինը՝ մայրերուն թողուած էր իրաւամբ, իրենց կաթին հ'ա ջամբելու համար անոնց Աստուծոյ երկիրն ու պաշտօնը, և որ անոնց ծնողական պարտականութեան ազնուականագոյն մասը կը համարուէր :

Երբ Վարդանանց օրով Պարսիկները կ'ուզէին պարտադրել Հայոց մազդիզական կրօնքը, կը պահանջէին, կ'ըսէ Եղիշէ, որ կանայք մագերու վարդապետութիւնը սորվին ու սորվեցնեն իրենց զաւակաց : Մեծն Վարդանայ դուտորը Շաշանիկ իր ազօթքին մէջ կ'ըսէր զաւակացը մասին՝ թէ չզանոնք անոցի արդարութեան մէջ բազկացս վրայ՝ քու տէրութեան առջեւ : Նշանաւոր էր Մամիկոնեան Վահանայ և անոր եղբարց մայրը՝ տիկին Զուրիկ, ու զեռ մանկամարդ այրի մնալով, իր քեռայրին՝ Վրայ Աշուշայ բզեշխին տան մէջ տարաւ դաստիարակից իւր օրգեակները, անձամբ տալով անոնց չուղղափառ հաւատոյ ծանօթութիւնները, կը պատմէ Ղ. Փարպեցին : Եւ Ներսէս Կամբրանացին՝ իր կենսագրին համեմատ՝ նոյնպէս զդաստիարակուեցաւ իւր քաջահաւատ մօրմէն (Շահանդուխդէ) կատարեալ երկիրդածութեան մէջ :

Անոնց կրօնական ուսման կարեւոր մասը կը կազմէր Ա. դրոցը ընթերցումն ու հմտութիւնը : Կ'իմանանք Եղիշէէ՝ թէ մեծ սպարապետը Վարդան՝ «մանկութենէն տեղեակ էր սուրբ կտակարանաց», և Աւարայրի գաշտին վրայ՝ Մակարայեցոյ գիրքը բռնած կը կարգար գօրականին, արծարծելով անոնց հաւատքն ու կորովը : Եւ Ս. Ղեւոնդ երէց կը փազաբէր հոն նոյն գօրականներն՝ ըսելով. «Ի՞նչ ինձմէ աւելի տեղեակ և հմուտ էր սուրբ կտակարանաց» : Մեր հարց պարծանքն էր այդպէս մօտէն ճանաչել Քիւրբը, դրքերուն գիրքը, որ ամէն գարեբու ճշմարիտ գիտնոց հիացումն է կազմեր, և որ այսքան քիչ երեւելու չէր հիմայ հայ բրիտանիկն ձեռաց մէջ :

Միջին դարու մեր վարդապետները թուզած են առանձին հրահանգներ՝ մանկանց կրօ-

նական դաստիարակութեան մասին : Վարդան վրդ. համառօտիւ, և Յոհան Եղնկացին աւելի մանրամասնօրէն, կը պատուիրեն ծնողաց՝ սրբութեամբ անուցանել զանոնք, և մկրտութենէն մինչև չափահասութիւնը շատ զգուշութեամբ հետի պահել չար օրինակներէ, մեղանշտական տեսութենէ և լսողութենէ : Հազիւ կը սկսի զգալ չարն ու բարին, երեսը խաչակրնքիլ պիտի սորվեցնեն. երբ սօքի ելնէ՝ ծուր զնել, երբ լեզուն բացուի, Հաւատամբը և այն հաւատոյ դասնութիւնը՝ զոր կնքահայրը մկրտութեան պահուն ըրած էր : Քահանայն պիտի շրջի և առաջնորդէ ծնողաց՝ այս բարեպաշտ գործին մէջ :

Ըստ Մովսէս Եղնկացոյ՝ կնքահայրն ու ծնողները պիտի ուսուցանեն և իրենց հետ միասին բսել տան՝ Հայր մերը, Սուրբ Աստուածը, Յամենայն ժամը, պիտի խրատեն պահք պահել, ազօթասէր ըլլալ, և կատարել ստուածապաշտութեան բոլոր կարգերը : Իսկ եօթնամեայ հասակէն պիտի սկսէր մերձենալ խոստովանութեան խորհրդոյն :

Շատ աւելի մեծ էր ինտմքն այն մանկանց՝ որոնք սահմանուած էին սուրբ կարգն ընդունելու, և որոնց մասին չեմ խօսիր հոս :

Յ.

Երկրորդ և առաջնոյն չափ կարեւոր էր մաււոր դաստիարակութիւնը : Քրիստոնէութեանէն յառաջ Հայաստանի մէջ ասոր մասին որոշ գաղափար մը չունինք : Խորհնային կը սրանջէ հիւներու անստուգեմտութեան դէմ, որ պատճառ և հետեւանք էր դաստիարակութեան մասին ախրող անփութութեան : Մասենազիր արքայորդոյ մը՝ Արտաւազդայ գույթիւնը սակայն սպացոյց մ'է, թէ արքունեաց մէջ անտեղուած չէր միշտ մաււոր կրթութիւնը :

Իսկ Աւետարանին հետ մեր երկիրը կը մանէ՝ Լուսաւորչի և Տրդատայ ձեռքով՝ ուսման մեծ մզում մը : Մեր այդ երկու մեծ առաջնորդները զպրոցներ կը հաստատեն շատ տեղեր՝ ըստ Ագաթանգեղոսի, և աշխարհին բոլոր կողմերէն կը հաւաքեն հոն բազմաթիւ մանուկներ, ինչպէս նաև քրմերու զաւակները, և կ'ուսուցանեն ասորի և յոյն լեզուներն ու գիտութիւններ : Իսկ անոնց սովորէն արքունիքէն կը տրուի : Տրդատայ յաջորդները փոյթ չեն լինէր շարունակել այդ գործը, այնպէս որ մեծն Ներսէս վերստին կը հաստատէ զպրոցները բոլոր գաւառաց մէջ՝ միեւնոյն ծրագրով :

և որոնք, արդիւնք իր անձնական ջանքերուն, իր մահուամբ ալ կը վերջանան, կ'ընէ Փաւստոս:

Մեքսիկայ շունչը պէտք էր՝ զանոնք անգամ մ'ալ յարուցանելու համար: Եւ կը քանայ նախ իւր սեպհական դպրոցը՝ որ կրօնական էր: Իսկ տառից գիւտէն վերջ Ս. Սահակայ և Վառձապուհ թագաւորին օժանդակութեամբ կը հիմնուին ամէն կողմ ուսումնարաններ, որոնց մէջ այս անգամ իշխողն է՝ նորագիւտ այրութենին հետ՝ հայերէն լեզուէն: Ընտրութեամբ մը կ'առնուին նաեւ աշակերտները. պէտք էին բոլոր «մատաղ մանկունք» ըստ կորեան, և միանգամայն «ուշեղս և քաջասունս, փոփկածայնս և երկարոպիս», կ'ընէ Սարհնային: Ենթոյն աչգ. գործունէութեան՝ «գրիչներու խումբերը բազմացան և կը ջանային զիրար գերազանցել», կը պատմէ Փորպեցին:

Հայ դպրոցները և լեզուէն սակայն չեն գոհացներ ոչ մեր վարդապետները և ոչ աշակերտները: Ս. Մեքսիկայ անձամբ Եղեւիա, Ա. Իլիթ և Մելիտինէ կը տանի աշակերտները և զանոնք կը կարգէ զոմանս յոյն և զօմանս ասորի լեզուաց ուսման, որոնք պիտի բանային անոնց և ազգին առջեւ օտար հարուստ մատենագրութեան դռները, առանց որոյ կարելի չէր զարգացում: Յետոյ իւր սեփական աշակերտներն ալ, որ էին երէց ու կրտսեր թարգմանիչները, կը յղէ արտասահման՝ մեծագոյն բարգաւաճում մը ստանալու: Ասոնց մէջ նշանաւոր են՝ Եզնիկ Կողբացի, որ սքանչելի հայերենին հետ տեղեակ էր յոյն, ասորի, պարսիկ ու երբայական լեզուներուն, բնագիտութեան, աստղաբաշխութեան և սրբազան գիտութեանց: Յովհան Մանգակունի շատ ճարտար պերճախօս մ'է իր ճառերուն մէջ, և Եղբայ Անգեղացոյն համար կը պատմուի՝ թէ ճարտասանութեան առանձին դպրոց մը կը հիմնէ: Գիւտ, յետոյ կաթողիկոս, կը վկայէ իր անձին համար՝ թէ հմուտ էր թուրքաբանութեան, երկրաչափութեան, աստղաբաշխութեան ու բժշկութեան անգամ: Իմաստասիրութեան մասնագէտ էր Գաւրիթ Անյաղթ:

Ազնուական տոհմերն առանձին խնամք մը կը դնեն իրենց զաւակաց կրթութեան գործին մէջ: Հայ լուսաւորութեան երկու հիմնադիրները Գրիգոր և Տրդատ՝ տարուելով քաղաքական պատճառներէ, կը դաստիարակուին Յունաց և Հռովմայեցոց քով: Լուսաւորչի սերունդը յատուկ հոգածութիւն մը կը վայելէ միշտ. անոր երկու թոռները Գրիգորիս և Յուսիկ՝ կը կրթուին ու կ'ուսանին արքունեաց մէջ, և յետոյ Յուսիկ կը փեսայանայ թագաւորին: Մեծն Ներսէս Կեսարիոյ մէջ կ'առնու ուսումը, Եղանկալի ըլլալով իր ուսումնակցաց», կ'ընէ Փաւստոս: Յունաց քով կրթուած կ'ե-

րելու Ս. Սահակ ալ, որ գերազանցօրէն հմուտ էր հայ, յոյն և պարսիկ լեզուաց, և Ղազարայ բացառութեամբ՝ շատ հելլէն գիտնականներէ կը գերազանցէր յոյն երամշտական արուեստի, հոետորութեան ու փիլիսոփայութեան մէջ:

Սոյն հայրապետս անձամբ կը զբաղի ազգանուէր Մամիկոնեան պայազատաց դատարակութեամբ, որոնցմէ՝ Վարդան իր թոռն ալ էր: Վերայիշեալ Զուրիկ տիկինը, ինքն իսկ անուանի իր զարգացմամբ, Աշուշայի տան մէջ կու տայ իր զաւակաց ամբողջ ուսումը: Եւ Վարդանանց պատերազմի պատճառաւ նահատակուած կամ բանտարկուած իշխանաց կանանց համար կը պատմէ Ղազար՝ թէ իրենց մանկանց «օգտակար և շքեղ հրահանգները հոգածութեամբ կը կատարէին» անպակաս:

Միջին դարուն նոյնպէս ծանօթ են եկեղեցականներէ զատ, լաւ ուսած աշխարհականներ ալ. ինչպէս Կարսի թագաւորը Գազիկ, որ հմուտ էր Ա. Գրոց, իմաստասիրութեան ու պերճախօսութեան, կ'ընէ Մա. Ուռհայեցին: Եւ անոր անուանակցին՝ Բ. Գաղկայ համար՝ թէ շատ զօրաւոր էր իմաստասիրութեան մէջ, զոր կ'արդարացնէ անոր նամակն ալ՝ գրուած առ կայսր Յունաց: Նոյնպէս անուանի են Գրիգոր Մազիս արոսՊահլաւունի և Բագրեւանդայ իշխանը Ներսէս՝ իրենց զանազան գիտութիւններով: Բայց մենք թողունք այս առանձնապէս կրթուած դասը, և դառնանք հասարակաց դպրոցները, ակնարկ մ'ալ տալու անոնց յորինածութեան:

Կարոց՝ հնագոյն ու սովորական կոչումն էր ուսումնարանին, ծանօթ ոսկեզարէն, և է. դարուն կոչուած նաև դպրոցաւու: Ասոր արմատը դպիր՝ կը նշանակէր ուսանողը, որ աւելի յաճախ առակերտ կ'ըսուէր: Կար ուսումնարանին վարիչը, վերակացու կամ դպրապետ անուամբ, և վարդապետ, որ էին ուսուցիչները:

Մոպէս եզնկացոյ հրահանգին համեմատ՝ մանկանց ուսումը կը սկսէր եօթնամեայ հասակէն: Վկայութիւն մը է գարէն՝ կը հաստատէ թէ ուսուցիչն իւր շուրջ կը բոլորէր աշակերտաց դասը. ոմանց ձեռքը կուտար գիրս, այսինքն համարը՝ գրբուած մագապաթին վրայ, և ոմանց կը յանձնէր պրնակիսներ, որ էին փայտեղէն կամ ոսկերայ քառակուսի փոքր տախտակներ, նոյնպէս համարը գրուած, որ կրնար յետոյ ջրով ջնջուիլ. և կը հրամայէր ամենուէն միարեբան կարգալի Բաց աստի՝ սովորութիւն էր սնամարախնդրելը՝ նաև խառն ի խառն՝ կամ Եղան աստ անդ հարցունելով՝ բոտ ոսկեզարեան բացատրութեան:

Միջին դարուն դպրոցական բարեկարգութիւնը կը պահանջէր աշակերտներէն գծիլ կամ ի ծուները քատիլ, և գլուխը խնամարեցնելը ինչպէս հիմայ, հին ժամանակ ալ կային անասակ և ծոյլ աշակերտներ, որոնց ի խրատ՝ ըստ ակնարկութեան կ'զնկայ՝ զգորոյնն պատէն կ'սխալուած կը մնար միշտ մտրակ մը, որ ի պահանջիլ հարկին կը գործածուէր ալ Ենորհալին կը յիշէ նաև ապակի և գաւազանի գործածութիւնն այնպիսեաց վրայ:

Բ. կարգի բնութիւն

Ս Ի Բ Ե Լ Ի Ա Ր Ծ Ա Մ

Բնական է որ չը պիտի ուզես մինչեւ վերջը նորընծայ սկսուածներու առաջնորդ մընայ. գլխաւոր ջանքերէդ մին պէտք է ըլլայ զանոնք պատրաստել ու ներկայացնել երկրորդ կարգի քննութեան:

Երկրորդ կարգի քննութեան համար ուրբ փորձ կայ կ'ըսեն մինչ ես ինը կը գտնեմ: Առաջին՝ առնուազն մէկ ամիս նորընծայ եղած ըլլալ:

Վտահ եղիւր որ Պէտքն Բաւըլ այդ առաջին պայմանը գնելով նպատակ մը ունեցած է: Այդ պայմանը դրուած է յիշեցնելու նորընծայութեան բոլոր աշխատութիւնները ու ծանօթութիւնները ընդլայնելու համար: Ուստի՝ պէտք չէ գոհանալ գիտնալով՝ 5 հանգստի կապել, 6 նշան գծել, զաւանանքը արտասանել, այլ 10 կապ, 15 նշան (խմբակի յատուկ դասնի նշաններ եւս հետքել) և զաւանանքը գիտնալ ոչ թէ արտասանելու այլ գործադրելու համար, ու կարենալ անոր իւրաքանչիւր հատուածին իմաստին անձնական ըմբռնումի հինգ-վեց տեսակ բացատրութիւն տալ:

Այժմ կրնաս անցնիլ միւս պահանջներուն, Նախնական դարմանի նկատմամբ նախապէս տուած ծանօթութիւններովս պէտք չէ գոհանալ: Նախնական դարմանը սկսուածութեան ամենակարեւոր ճիւղերէն մին է: Թէեւ Բ. կարգի քննութեան համար շատ բան չպահանջուիր, բայց այդ աստիճանը ստանալէ յետոյ սկսուածին առաջին ջանքը պէտք է ըլլայ անոր մասնագիտական վկայականը շահիլ: — Այս մասին շատ երախտապարտ եմ յարգելի Տօքթ. Մութաֆեանին:

Նախնական դարմանը սկսուածովի այն աշխատութիւններէն է որ ումանց երբեմն նեղացուցիչ կ'երեւայ, հետեւաբար՝ ամէն անգամ որ զայն բացատրես փորձէ միշտ հետաքրքրական պատմութիւններով սկսիլ: Նախ լաւ հասկցուր իդենց թէ ի՞նչ է ան:

Նախնական դարմանը՝ արկածի մը տեղւոյն վրայ գտնուող առաջին անձին կողմէ եղած օգնութիւնն է: Երկրորդ օգնութիւնը բժիշկին կը վերաբերի. ուստի լաւ չէ որ սկսուածը ուղէ կատարել ինչ որ բժիշկին գործն է: Իր ընելիլն է միայն՝ վնասուած անձին ջանալ կարելի եղածին շտի հանգրոտ տալ ու չթո-

ղուլ որ վնասը մեծնայ մինչեւ բժիշկին գալը:

Կարուած երակի կամ շնջերակի մը պարագային արիւնահոսութիւն մը զաղբեցունելը առաջին գործն է վասն զի ան կրնայ մինչեւ իսկ մահացու հետեւանք ունենալ, բայց պէտք է գիտնալ երակին սեղմելու ճշգրիտ կէտը: արահինչ որ կարելի չէ սորվիլ գիրքով և ոչ ալ բերանացի բացատրութիւններով:

Հետեւաբար սկսուածը պէտք է գիտնայ իր մարմնոյն բոլոր երակ ու շնջերակներու դասաւորումը և տեւը. թող փորձէ և շօշափէ զանոնք՝ ընկերներուն ու իր վրայ: Գիտնայ ճնշումի բոլոր գլխաւոր կէտերը, բայց մանաւանդ գիտնայ զանոնք արկածի պահուն ու չչփոթի և կամ մոռցած չ'ըլլայ. այս անպատեհութեան առաջքը կ'առնուի յաճախ փորձ ընելով՝ խաղի ձեւի տակ:

Ոսկրաբեկումի կապերը բացատրելէ առաջ՝ լաւ է կմախքի մը պատկերը ուսումնասիրել տալ, ցոյց տալով ամեն մէկ ոսկորի համապատասխանը իր մարմնոյն վրայ, ցոյց տալ նաեւ թէ ոսկոր մը ուրկէ կ'սկսի և ուր կը վերջանայ, յետոյ թողալ որ փորձէ նոյն ոսկորը դանել իր ընկերով վրայ ու փոխադարձաբար: Գասախօսութիւնդ խիստ շահեկան պիտի ըլլայ այսպէս ու լաւ պիտի ըմբռնուի:

Բ. կարգի քննութեան պայմաններէն մին է նաեւ սկսուածի գնացքը որ կը նշանակէ ինչպէս գիտես՝ որոշ չափով քայլեր՝ քայլել ու վազել փոխի փոխ: Ընդհանրապէս 20 քայլ կը գործածուի, բայց 50 քայլը լաւագոյնն է մանաւանդ՝ երբ հետեւելիք ճամբան երկար է և կամ սկսուածները շատ փոքր չեն. գլխաւորը այն է թէ՛ որոշ երկայնութեամբ ճամբայ մը կտրեն որոշ ժամանակամիջոցի մը մէջ, ինչպէս 2 քիլոմետրը 15 վայրկեանէն: Բնականաբար արագաչարժ տղու մը համար բաւական է 10 վայրկեանը ստիպան սխալ պիտի ըլլար այդ արագութիւնը: Նպատակը արագութիւնը չէ, այլ այն թէ կը գիտնայ որ 6 քիլոմետրը նոյն գնացքով պիտի առնէ ճիշդ երեք քառորդէն, և կամ երբ սկսուածի գնացքով քայլած է մէկ ժամուան ճամբայ մը, կրնայ գուշակել թէ 8 քիլոմետր յառաջած է: Կրնայ ըլլալ որ ժամացոյց չունենայ, իրաւ է թէ կրնայ ժամանակը հասկնալ արեւը, լուսինը, աստղերը գիտելով բայց պարագաներ կայ ուր սկսուածի գնացքը տեղի օգտակար կ'ըլլայ իրեն քան այս միջոցները:

Սկառտական զնայքը շատերու համար անհանձն աշխատութիւն մըն է, բայց զայն զբարձարելու ու գրաւիչ դարձնելը կախում ունի առաջօրէիցէն: Թերեւս նախ բաւական դժուարութիւն կրեա մինչեւ որ խմբակից քայլի չափ մը զանեաւ ելծէ չեա ուղեր խմբակից կէտը ձախ ու միւս կէտը աջ ոտքի վրայ գտնել՝ քայլէն վաղք, վաղքէն քայլ, մեղմութեամբ ու աստիճանաբար պէտք է անցնես զանոնք, սակայն ո՛չ կարուկ ու յանկարծակի կերպով:

Կերակուր եփելը շատ զուարճալի է. հետեւաբար դիւրին, բայց մտքին մէջ պէտք է ունենալ թէ ան կ'եփուի համ առելու ոչ թէ անօթութիւնը յազեցնելու համար միայն:

Կը յիշեմ որ մը որ ճաշի պատրաստութեան գործը ինձ յանձնուած էր բանակումի մը տեւողութեանը միջոցին, թէեւ յաջողեցայ կերակուրը եփել, բայց երբ սկառտները յոգնած ու անօթի վերադարձան խաղէն՝ չկրցան տեսել, ինչպէս ես, որովհետեւ շատ անհամ էր:

Քննիչը պիտի չըզոհանայ եփելու ձեւը դիտելով. համն ալ պիտի նայի անտարակոյս: Ուրիշ բան մը որ անխուսափելիօրէն պիտի գիտէ նաեւ՝ ձեռքերու ու ախաններու մաքրութիւնն է:

Այս նախալը երկար եղաւ, բայց կ'ենթադրեմ թէ քեզ չնեղացունենք:

Եղբորդ մին տուես
ԱՐԱՅ ՏՕՄԻՆԵԱՆ

ՍԿԱՌՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐՏԱՄԱՀՄԱՆԻ ՄԷՉ

Պակիօֆ (Սիաճ) Սիամի մէջ սկառտիզմը իրր պաշտօնական հաստատութիւն ճանցուած է եւ կառավարութիւնը պարտադրած է կառավարական եւ անձնական վարժարաններու մէջ սկառտական դաստիարակութիւնը: Սիամի թագաւորը՝ Թամա VI, այս շարժման գլուխը անցնելով մեծ խանդավառութիւն յառաջ քերած է բոլոր երկրին մէջ: Առաջին անգամն է որ թագաւոր մը կ'ընդգրկէ սկառտիզմը եւ կառավարութիւն մը ու ժողովուրդ մը այնքան խանդավառօրէն կը քաջա երէ զայն:

Պուեհու Այրեա (Աստմանքիւն).— Արժանթիւնի հանրապետութեան նախագահը հրովարտելով մը սոյսկառտներու կազմակերպութիւնը կը վերածէ կառավարական եւ ազգային հաստատութեան մը:

12 Հոկտ. ի օրը մեծ շուրով տեղի ունեցած է Ամերիկայի գիտին 429 թղ. տարեդարձը: Արժանթիւնի ըսկառտները փառասուր ցոյց մը կատարած եւ Գօրթօսի արժանին վրայ ի յարգանս մեծ մարդուն, շքեղ պսակ մը զետեղած են: «Husmus»

Սկառտական նամակներ

ՍԻՆԵՆԻ ՎԱՀՐԱՍ

Ինչպէս նախորդ նամակով գրեցի քեզ, ձմեռը կարելի չէ արշաւներ կատարել, այս առթիւ առաջարկեցի կարգ մը զբաղումներ որոնք մեզի՝ օգտակար պիտի ըլլային ամառուան ընթացքին:

Նկատելով որ բացօդեայ վարժութիւններ կարելի չէ տղարը համախմբել շատեր զբաղած եւ ոմանք ալ հաւաքումներուն մէջ հրապոյր մը անխուսափելի պատճառաւ — բացառութիւնները յարգելու, որին, սիրելի Վահրամ դուն որ այս մտիւնդի համախարժիք էիր, ասոր իբր մասնակի դարս կ'առաջարկեմ հետեւեալները որոնք հաւաքումներու տեսն ի գործ դրուելով՝ թէ զանոնք զուարճալի եւ հրահանգիչ կ'ընծայեն եւ թէ՛ ազգակ մը կ'ըլլան տղարը կանոնաւորաբար հաւաքելու:

Նախ պէտք է շարթու մէջ մէկ երկու երեկոյ որոշել համախմբուելու համար որ կարելի է սկսել երգով: Յետոյ խմբին առաջնորդներուն եւ կամ կարող սկառտներուն յանձնել հետեւեալ ճիւղերու կառավարութիւնը օր. նկարչութիւն, երգչախումբ, հաւաքածուներու կազմութիւն եւ ուսումնասիրութիւն, մատենադարան, փոքր ներկայացումներու խումբ, ձեռական աշխատութիւններ (décorpage, հիւսուածոյ, մուճակ եւ կոճակ շինել. թղթէ ծաղիկներու պատրաստութիւն եւլլն.) որոնք ծախուելով կրնան խումբին կրօնի գումարներ ապահովել ինչպէս նաեւ թղթակցութիւն:

Միեւնոյն ժամանակ կարելի է տղարը զանազան կարգի ընտելեանց եւ մասնագիտութեանց պատրաստել. ես գիտեմ շատ ճիւղերու մասնագէտներ որոնք պատրաստ են սկառտներուն զասփսուելու եթէ գիտեմ մը կատարուի իրենց: Նաեւ խմբապետը կրնայ նախապէս եղած կարգադրութեան մը համաձայն. տղոց հետ գործարանները եւ թանգարանները այցելել: Բոլոր այս զբաղումները համեմատարար ձեւերու ներքեւ Կէտի խաղերով փոքր ներկայացումներով, բանաստեղծութիւններով, սկառտական խաղերով եւ պաշարման սիրուն ու սենեակի մէջ կատարուելիք հետեւեալ փորձով, օր, առնել շագանակազոյն եւ կամ մոխրազոյն ծածկոց մը, զայն փուկ սեղանին եւ կամ տախտակամաճին վրայ չի մոռնալով նախապէս տակը տեղ տեղ քուրչի. բարի, ծալլուած թղթի եւլլն. կատրներ ղնելու՝ բլրակներու եւ ծորերու երեւոյթի տալու համար անոր: Յաճ տեղերը կապոյտ ժապաւէններ երկարել իրր գետեր, ակիբ. եւ լճակներ. բուրդէ բայ զոյն ժապաւէնները ճամբաներ, արահետներ, չորցած ափ մը մամուռը իրր անտառներ, ծառեր, գարիի հատիկները իրր ցորենի դաշտեր, բանի մը գետնախնձորներէ, ժայռեր եւլլն. ձեւացնել:

Աւելի եւս կատարելագործելու համար կարելի է խաւարարուէ տուփերը իրր տուններ եւ ազարակներ՝ փոքր խաւարարտի կտորները իրր կամուրջ եւլլն. շինել մընացեալը թողելով սկառտներուն երեւակայութեան. կապարէ փոքր զինուորները կամ լայն յատակ ունեցող գամբրն ալ կրնան սկառտներուն դերը կատարել եւ արհա կ'ունենանք մեշ առջեւ իրական պաշարման մը սիրուն մէկ մանրանկարը, զինուորները պէտք է պաշարման կանոններուն համեմատ շարժել:

Ասոնցմէ զատ կիրակնօրեայ արշաւները՝ նամանուանը եթէ գետիները ձիւնապատ են որով իջոցին սկառտներու կողմէ շինուած սահնակներու մըցումը եւ ձիւնագնդակի պատերազմները ձմեռուան եղանակը բոլորովին հրապուրիչ կ'ընծայեն տղոց.

Կը խոստանամ, յաջորդով անդրադառնալ այս նիւթին:

Սկառտ եղբայր
ԵՐՈՒԱՆԴ. Մ. ԻԹԻԻՃԵԱՆ

Թերա V Եղ. խումբ

Մ Ա Ր Զ Ա Ժ Խ Ա Ր Կ

Ա Թ Լ Է Թ Ի Կ Դ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Արդարձիւ մեր մէջ՝ սկսած առաջին Հայկ. Ընդհ. ողիմպիականէն մինչև Ն. Մ. Բ. Մ. ի այս տարուան Ողիմպիականը՝ միշտ տեղի ունեցած է առանց որոշ օրէնքի և որոշ ուղղութեան: Ճիշտ է, որ գտնուած են արդարեւ որոնք իրենց գիտցածով՝ օգտակար ըլլալ աշխատած են բայց միշտ անկատար մնացած է իրենց ջանքերը, քանի որ գրաւոր ու է բան չեն տուած արդարձի օրէնքներուն և ուղղութեան մասին:

Այսպէս ամէն տարի երբ մրցորդները տարեկան մրցահանգէսներու կը ներկայանան՝ չեն գիտեր թէ ի՞նչ օրէնքներու համաձայն պիտի մրցին և թէ իրենց գիտցած օրէնքներէն ո՞րը գործադրելի պիտի ըլլայ՝ այսպէս գրաւոր որոշ օրէնքին չզոյւթեան պատճառաւ՝ արդարեւ ստիպուած են միշտ օրուան գատաւորներու տեղւոյն վրայ որոշած օրէնքներուն հնազանդիւր Այս ընթացքով եղած են տարիներ որ ունեցած ենք հմուտ գատաւորներ և չորհրդ անոնց ոչ աթլէթները և ոչ ալ օրէնքը տուած է. բայց նոյնպէս ունեցած ենք մրցահանգէսներ և գատաւորներ որոնք հակառակ արդարձի է չի հասկնալուն՝ իրենց գատաւորի հանգամանքով պարտադրած են սխալ օրէնքներ որոնցմէ՝ արդարեւ անիրաւուած են և չեն կրցած լաւագոյն որֆօներ ունենալ. որպէսզի այլևս այս կամայական կամ լաւ է ըսել որ օրին տրուած որոշումներու առջեւ չը գտնուին մեր արդարեւ որոնք՝ որոնք՝ ամբողջ տարի մը աշխատելէ վերջ կ'ստիպուին իրենց գիտցածին կամ սորվածին բոլորովին հակառակը ընելու Այս պատճառները թելադրեցին ինձի ՀԱՅ ՍԿԱՌԻՏ իմիջոցաւ տալ բոլոր օրէնքները իրենց կարգով:

Ստիպուեցայ այսպէս ընել պարզ այն պատճառով որ՝ իմ այս տարուան Աթլէթիքի Յանձնախումբի անդամակցութեան միջոցին հանդիպեցայ արդարեւ որոնք իմ ըսած օրէնքներու հակառակը կը պնդէին բայց՝ երբ կարգը զանոնք հաստատելու գար՝ անգլիական օրէնքը այնպէս է՝ կ'ըսէին, եթէ իսկապէս անգլիական կամ ու է օրէնքը այդպէս է, այդ օրէնքը բնական է տեղ մը գրաւած պէտք է ըլլայ, չեմ կարծեր որ անգլիացիք կամ ուրիշ ազգեր առանց գրաւոր օրէնք մը ունենալու տարիներով արդարձի մրցումներ կազմակերպուած ըլլան, հետեւաբար որպէսզի կարենանք հաստատ եզրակացութեան մը հասնիլ, պէտք է որ այս մասին ամեն մասնագէտ կարենայ իր գիտցած օրէնքները հաստատել փափաքելի էր որ այս տարի ողիմպիական մրցումներէն առաջ պատրաստենք

արդարձի հայերէն օրինագիրքը և անոր հետեւելով կատարենք այդ մրցումները:

Այս թիւով կ'ուտանք արդարձի օրէնքներէն Ուժով բարձրութիւն ցատկելու օրէնքը:

Գ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ

Ա.

ՈՒՇՈՎ ԲԱՐՃՐՈՒԹԻՒՆ ՅԱՏԿԵԼ

Փ Ր Է Ն Բ

Չօղեր.— Ուժով բարձրութիւն ցատկելու երկու ուղղահայեաց ձողերը պէտք է առ նըուազն 3 մետր հեռաւորութիւն ունենան իրարմէ, 5 ական սանդիլներէ ասիմանաւորուով:

Իրանօր.— Բարձրութիւն ցատկելու ձողերը օրէնքով առ նուազն 3 մետր բացուածքով պէտք է զրուելին, որպէսզի ցատկողները ինքզինքնին ազատ զգան ցատկելու ատեն, իրենց բոլոր շարժումներուն մէջ՝ թէեւ օրէնքը նուազագոյն չափը որոշած՝ իսկ առաւելագոյն չափը չէ որոշած, բայց ընդհանրապէս բոլոր մրցումներու ձողերուն հեռաւորութիւնը 4,50 մետր կ'ըլլայ, իբր ամէնն իսկ նպատակաւորմար լայնք: Թէ Հայկ. Ընդհ. Ողիմպիականներուն թէ Հ. Մ. Բ. Մ. ի տարեկան մրցահանգէսներուն սխալ ըլլալով միշտ 4 մետրէն պակաս եղած է ինչ որ մեծապէս կ'ազդէ աթլէթներու յաջողութեան վրայ: Լաւ համազուած եւ որ եթէ բարձրութիւն ցատկելու հայերու ռքթոմէն Գ Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան իր ռքթո շինած տարին լաւագոյն պայմաններու մէջ մրցէր, իր 1,70 ռքթոմէն աւելի ռքթո մը շինած կ'ըլլար, քանի որ այդպիսի աննպաստ պայմաններով կրցեր է 1,70 ի նըման լաւագոյն չափ մը շինել:

Երբ նկատի առնենք թէ Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան կողմնակի ցատկող մը եղած է շատ աւելի իրաւունք պիտի տրուի այս կարծիքիս. վասն զի եթէ կայ բարձրութիւն ցատկելու մէջ լայնքէն նեղուող աթլէթ մը այն ալ կողմնակի ցատկողն է:

Հորիզոնական ձող.— Մեկ հաստութեամբ ամբողջովին փայտէ շինուած՝ առաւելագոյն 3 սանդիլներ կողմով, ձող մըն է:

Իրանօր.— Հորիզոնական ձողը կարծր փայտէ շինուած պէտք է ըլլայ, որպէսզի երբ 4,50 մետր երկայնութեան՝ յենարաններու վրայ զրուի, կարելի եղածին չափ հորիզոնական ուղիղ գիծով մը կենայ:

Այս պարագան նկատի չ'առնուելով շատ անգամ աղեղածեւ կը կենայ ինչ որ զանազան ուղղութեամբ ցատկողներու համար միեւնոյն բարձրութիւնը եւ միեւնոյն պայմանները չ'ունենար:

Յետադաս.— Հորիզոնական ձողը կը գրուի

յենարաններու վրայ՝ որոնց երկայնութիւնը պէժ է ըլլայ 5 սանդիւններ:

Գրանօր.— Յենարաններն պէտք է ըլլան Յիշտ 5 սանթիմետր երկայնութեամբ՝ ոչ աւելի ոչ պակաս: Մեր բոլոր մրցումներուն, այս կէտը բնաւ նկատի չեն առած եւ շատ անգամ, ցատկելու ատեն յենարաններէն միոյն կտորելէն վերջ կամ մատիտ մը կամ զամ մը դրուած է իբր յենարան, որոնց ոչ երկայնութիւնը եւ ոչ ալ գամին ծայրի կեռ մասը նկատի առնուած է, որոնք հորիզոնական ձողին վար իյնարուն արգելք կ'ըլլան ինչ որ օրինակն է:

Փոս.— Լեցուած կ'ըլլայ աւագով կամ փայտի ողողուկով խառն աւագով. բոլլասրելի է աւագը խոնաւցնել ջուր արկելով:

Գրանօր.— Փոսը լեցուած պէտք է ըլլայ բաւականաչափ աւագով, լաւ է մէկ աւագին՝ երեք համեմատութեամբ փայտի սղոցուկ խառնել՝ որ երկու օգուտ ունի նախ աւագին բորանալուն արգելք կ'ըլլայ երկրորդ վար իյնալու պարագային փայտէ սղոցուկը աւագէն թեթեւ ըլլալուն շուտ մը տեղի կուտայ եւ մտրկինը կարծրութեան չը հանդիպիր: Աւագը կարելի է ջուրով խոնաւցնել որ փոշիացումը արգիլէ:

Փրփնական ոտքում.— Ոտքում մը օրփնական նկատուելու համար պէժ է ն եւ է արտաքին միջոց գործածել (օր. ծանրութիւն կամ հալքեր). օրփնական չեն սուզելու ձեւ եւ լարախաղացի ոտքումները: Ցասկելու ատեն՝ մարմնոյն ո եւ է մէկ մասէն առաջ՝ պէժ է ոտքերէն մին ձողը անցնի:

Չափել.— Բարձրութիւնը կը չափուի գետնէն ուղղահայեաց՝ ձողին այն մասէն որ ամենէն ցածն է:

Մրցում.— Ցասկելու ատեն հորիզոնական ձողը վար ձգելը մէկ փորձ կը հաշուուի, ամեն մրցող յաջողական 3 փորձի իրաւունք ունի իւրաքանչիւր բարձրութեան համար:

Մրցող մը երբ միեւնոյն բարձրութենէն Յրդ անգամ ըլլալով չի կարողանայ ցասկել, կը սահմանուի:

Իւրաքանչիւր բարձրութեան ամեն մրցող իր կարգին կը ցասկէ, երբ չի յաջողի կ'սպասէ կրկին իր կարգին երկրորդ եւ կամ երրորդ անգամ փորձելու համար:

Կը բոլլասրուի մրցողի մը իր ուզած բարձրութենէն ցասկել սկսիլ, բայց երբ անգամ մը սկսաւ ցասկել, սխալուած է յաջողաբար ամեն բարձրութիւն ցասկել մինչեւ որ սահմանուի:

Ցասկելու ատեն հորիզոնական ձողին ակէն անցնիլը եւ կամ առանց հորիզոնական ձողը վար ձգելու վեր ցասկելը նախափորձ կը նրկասուի եւ ետէ նախափորձ մէկ փորձը հաշուուի:

Երբ ակնի մը մրցողներ միեւնոյն բարձրութիւնը կը ցասկեն, չորրորդ փորձ մըն ալ ընելու իրաւունք ունին, եւ երբ չեն յաջողիր, մէկ աստիճան վար կ'առնուի մինչեւ որ անոնցմէ մին կարենայ ցասկել:

Փորձի ատեն ձողերը պէժ չէ սեղափոխել, միայն երբ պէժ սեւտուի կողմնակի ցասկողներու դիւրութեան համար կարելի է աջ կամ ձախ ուղղութեամբ կողմնակի սեղափոխել, բայց միայն 60 սանթիմետր նեւաւորութեամբ:

Մրցողները իրաւունք ունին իրենց մեկնակիսը նշանով որոշել, կրնան նոյնպէս հորիզոնական ձողին վրայէն ցասկելու սեղեթնին ալ նշան դնել, բայց պարտաւոր են իրենց ոտքումը կասարելէ անմիջապէս վերջ նշանները հանել ուրիշներուն արգելք չ'ըլլալու համար:

Հորիզոնական ձողին մէջտեղը կարելի է բաշխական եւ կամ բույր մը կախել ձողը որոշելու համար:

Գրանօր.— Մրցումի պարագաները՝ օրէնքը շատ որոշ բացատրած է այնպէս որ՝ լուսարանութեան շատ կարօտ չեն. միայն պէտք է ուշադրութիւն ընել հաւասար ցատկողներու պարագան որ կրկին ըմբ մէջ չէ գործադրուած մինչեւ 1920 թ. Ողիմպիականը. օրէնքը հաւասար ցատկողներուն՝ չորրորդ շնորհամ ցատկելու իրաւունք մը կուտայ, իսկ թէ ան ալ չի յաջողին, ատիճան մը աւելի վար կ'իջեցնէ, մինչեւ որ անոնցմէ մըն յաջողի: 913 ին կըր 156,50 ով հաւասար է ի մեր ամենուն դիրքի վազամեռիկ աթլէթ 2. Տօլուեանի հետ, փոխանակ օրէնքի այս տրամադրութիւնը զործադրելու, մեր մէջ վիճակ ձգեցին եւ ես առաջին ելայ, կրկին անգամ բախտին ուրիշ մէկ խաղովը 1915 թ. մրցումին ալ փոքր եղբորը՝ Գ. Տօլուեանի հետ հաւասար կը մնայի՝ նոյնպէս օրուան գաւաւորները վիճակի դիմեցին որ կրկին ինծի ժապետաւ:

Բնական է այս երկու պարագաներուն ալ երկու ձողեանները հաւասարապէս առաջին էին եւ կը մնան, միայն մէտայի ինդիւստրիալ կայ. բայց երբ օրէնքի համաձայն ըլլար, այն ատեն մեր մէջէն ով որ դիմացկուն էր եւ կրնար շարունակել ան յաղթող պիտի ըլլար որ արթիւնքի մէջ միակ փնտռուած կարողութիւնն է:

Ռքթոն.— Ոտքում մը ռքթոն նկատուելու համար պէժ է որ՝ ձողերուն առաջամասը եղող ուժ առնելու գետնը 10 մետրի վրայ բացարձակ հորիզոնական ըլլայ:

Գրանօր.— Ռքթոն մը հաստատուելուն ամենէն էական կէտը ձողերու առաջամասը գտնուած ոյժ առնելու գետնին 10 մետր տարածութիւնը պէտք է հորիզոնական ըլլայ:

Ցուտայի է որ այս կէտն ալ շատ անգամ նկատի չառնուիր, եւ երբեմն զառիվար գիտններու վրայ տեղի ունեցած մրցումները օրինական կը նկատուին եւ արդիւնքն ալ ռքթոն՝ ինչ որ բարբոսին սխալ է:

Ուրախ եմ ըսելու որ Հայկ. Ընդհ. Ողիմպիականի ռքթոնը որ ինչպէս վերը յիշեցի կը պատկանի Գ. Բիւզանդ Գեօրգիւպէօյիւրեանի, որ օրինական է, բանի որ՝ Գաթրգիւղի Իւնիոն Գլիւպի ցատկելու գետնը օրէնքի պայմանները կը լրացնէ:

Հ.Մ.Ը.Մ. ՖՈՒՏՊՈՒԻ 1921 Ի ՇՐՋԱՆԸ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ԿԵԴՐ. ՖՈՒՏՊՈՒԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԻՆ

1921 Ֆուտպոլի յանձնախումբը, հրահանգուած՝ նախորդ շրջաններուն կիսկատար վախճանէն և նկատի ունենալով մասնաճիւղերուն իրարմէ հեռաւորութիւնը և ազգային խաղավայրի մը չգոյութիւնը այն իսկ պատճառներով մրցումներու երկարատեւ շարքի մը առթած բնական տաղտուկը, որոշեց ճամբայ ելլել այնպիսի ծրագրով մը, որ կարենար իր արագ ընթացքով յաջող արդիւնք մը ձեռք բերել: Թէեւ այս ծրագրին դէմ կարգ մը առարկութիւններ եղան, բայց փորձը կատարելապէս հաստատեց մեր նախատեսութիւնը և ութը մասնաճիւղեր երեքամիսէն հազիւ կրցան լիկի յաջող շրջան մը բոլորել: Մեր կարծիքով, այս պայմաններուն տակ առանց զատ ազգային խաղավայր մը ունենալու՝ անկարելի է երկարատեւ մրցումներու ծրագրով մը յաջողութիւն ձեռք բերել:

Յանձնախումբին ծրագիրը հետեւեալն էր.

1. Պէտիկբաւ	} — 1	} — 1	} — 1
2. Մաքրիզիւղ			
3. Վասիոր	} — 3	} — 5	} — 1
4. Սամարխ			
5. Իզմիս			
1. Պէտիկբաւ	} — 6	} — 7	} — 7
6. Գուլգարու			
7. Բեւա-Շիւլի	} — 7	} — 7	} — 7
8. Գասիզիւղ			

Ծանօթ. } այս նշանը մրցում՝ իսկ ասիկա — յազրական կը նշանակէ

ինչպէս կը տեսնուի՝ հաւասար մնալու հաւանականութեան յանձնախումբս թուական ճշգրելէ ետ կեցած է: Այս ծրագրին համար կարգն ալ կարեւորութիւն չ'ունի, անոր միակ նպատակը՝ իւրաքանչիւր խումբի որ և է կերպով ախոյեանութեան հասնելու պատեհութիւն մը տալուն մէջ կը կայանայ: Անշուշտ ինչպէս ամէն նորոյթ, այս ծրագիրն ալ իր քննադատները ունեցաւ, որոնք լաւ չ'էին ըմբռնած մեր ծրագիրը:

Մեր այս հակիրճ տեղեկատուութեանը ընթացքին՝ յանձնախումբին գործու-

նէութեան ամենազլխաւոր գլծերէն անդին չենք կրնար անցնիլ: Ուստի առանց մասնաճիւղերուն մէջ մտնելու կ'անցնինք յանձնախումբին ծրագրին ամենագեղեցիկ ու օգտակար մասին՝ Օրինամարզութեան դրօշակներ հաստատելուն:

Որպէսզի միմիայն ոյժի գնահատում չ'ըլլայ, յանձնախումբը որոշեց բոլոր մրցումներէ յաղթական ելլող խումբին տրուելիք բաժակէն զատ՝ տալ նաեւ օրինամարզութեան երեք դրօշակներ. մինչև 50 կէտ յաջող դարար առաւելագոյն կէտեր շահող 3 խումբերու. հետեւեալ կերպով՝

Ա. — Օրինաւոր խաղ 20	կէտ	առաւելագոյն:
Բ. — Յարատեւութիւն 15	»	»
Գ. — Կարգապահութիւն 5	»	»
Դ. — Կոկիկութիւն 5	»	»
Ե. — Քաղաքապահութիւն 5	»	»

Այս կէտերն կը տրուէին հակիչներու կողմէ հետեւեալ դրութեամբ՝ խաղի ընթացքին, որ և է անտեղի ընթացք և կամ խաղին օրէնքներուն հակառակ ու է դէպք կ'արձանագրուի և խաղին վերջը՝ Բ. խումբի մասին հետեւեալ արձանագրութիւնը կայ, օր. 5 ֆաուլ, 2 անպատշաճ խօսք՝ 5՝ հագուստի անկանոնութիւն, տեղափոխութիւններ և յարատեւութեան պակաս և այն. ասոնք կը կարգադրուին հետեւեալ կերպով՝

Քաղաքապահութիւն առաւելագոյն 5 կէտ	Կոկիկութիւն առաւելագոյն 5 կէտ	Կարգապահութիւն առաւելագոյն 5 կէտ
3	2	3
Յարատեւութիւն առաւելագոյն 15 կէտ	Օրինաւոր խաղ առաւելագոյն 20 կէտ	Գումար
10	15	33

Եւ յետոյ ասոնց ընդհ. գումարը՝ կամ եթէ խումբը մէկէ աւելի մրցումներ կատարուած է, ասոնց արձանագրութեան միջինը կ'առնուի: Մրցումներէն վերջը յոյրը հակիչները իրենց նօթերը բաղդատելով 3 առաւելագոյն կէտեր շահող խումբեր կը դատեն և ամենէն շատ թիւ շահողը եթէ 50 կէտ չէ կրցած շահիլ հակիչները իրենց կողմէն վերդնահատուածով մը՝ կ'ամբողջացնեն անոր կէտերը:

Բայց ասոնց համար որոնք կանոնաւորապէս լիկի մրցումներուն հետեւեցան, պերազոյն միտիթարութիւն մը եղաւ տեսնել թէ ինչպէս իւրօրօնը իւր խումբ՝ օրինաւոր խաղի, յարատեւութեան և յինի համար անկեղծ ջանքեր կ'ընէր ըմբիստութեամբ: Սովորական հայտնութիւնք, կռիւները, մարզանքի մը անվայել թափթիւրածութիւնները մեծապէս եթէ ոչ ստորովին անհետացած էին: Մեր ճեթէ ոչ բուրովին՝ ըսելուն միակ պատճառը վստիտի մասնաճիւղին մէկ անդամին մարդիկի մը ուլաչն բոլորովին հակառակ վարմունքը կը մատնանչէ և այն իսկ պատճառաւ գալիք յանձնախումբերը պէտք չէ որ տակաւին լաւատես ըլլան այլ շարունակին օրինամարզութեան այս գործը:

Ուրախութեան թանկագին աւելի մը պիտի

ըլլար եթէ արուցանութեան բաժակը ստացող խումբը արժանանար նաեւ օրինամարզութեան դրօշակներէն գէթ մէկուն, սրովհետեւ ասոնն էր որ պիտի կարենայինք պարծիլ թէ մեր մէջ ալ ոգւով ու գործքով ճշմարիտ մարդիկներ կը գտնուին: Բայց դժբախտաբար այսօրէս չեղաւ թէեւ ապագան խիտ յուսալից է:

Օրինամարզութեան դրօշներ ստացան՝ Ա. Պէշիկիմաչ՝ որ փորձով կրնայ հայկական լաւագոյն խումբերէն մին կազմել: Օրընտօրէ յարատեւութեան և քաղաքավարութեան մէջ ցոյց տուած իրենց յառաջդիմութիւնը գովելի է:

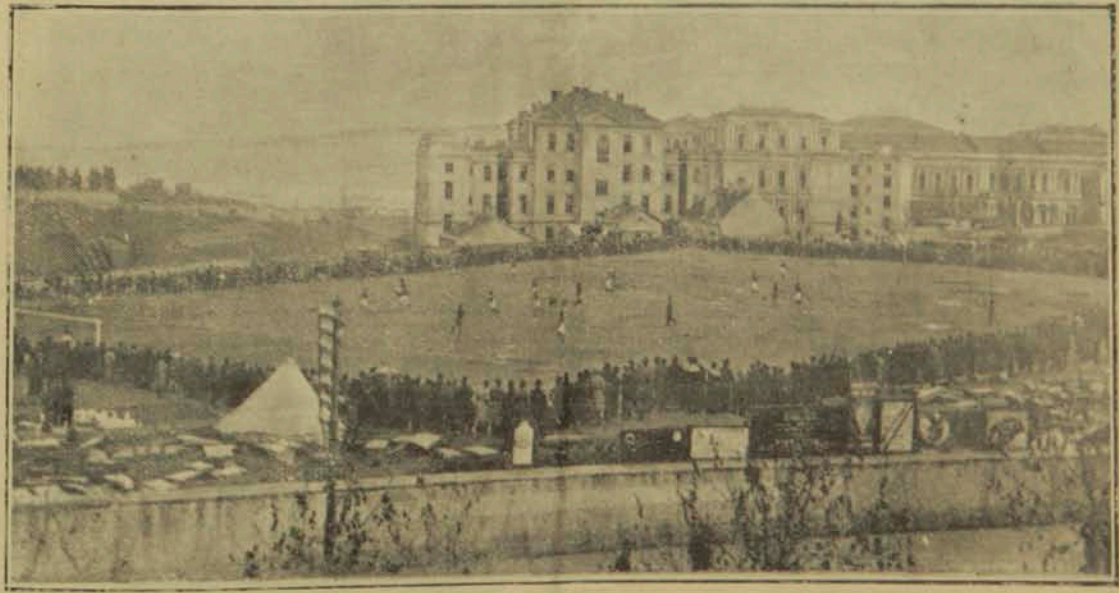
Բ. Սամաթիա՝ որ հակառակ իր առաջին մրցման իսկ պարտուելուն, ամէն տեսակէտով գովելի չափաւորութիւն մը ցոյց տուաւ:

Գ. Ը. Գուճգարու՝ որ նաեւ կը խոտանայ մեր լաւագոյն թիմերէն մէկը ըլլալ, քանի որ փութպօլի հասարական խաղ մը ըլլալը լաւը մտնած՝ խաղի ընթացքին գործակցութեան պէտք եղած կարեւորութիւնը տալ սովորած է, ինչ որ յաճախակի փորձերու արդիւնք մը ըլլալ կը թուի:

Իսկ յաղթականի բաժակը ստացաւ Բերա-Շիշի խումբը:

Մ Ր Ց Ո Ւ Մ Ն Ե Ր

Բերա-Շիշի Մառնանիւղի դասին մէջ

Հ. Մ. Ը. Մ. ի փութպօլի լիկի շամբիօնութեան վերջին մրցումէն տեսարան մը Բերա-Շիշի և Դուճ գարուի շամբիօնութեան մրցումը

Ա. ՊԵՇԻԿԹԱՇ-ՄԱՔՐԻԳԻԻՎ

Հոկտ. 9 ի կիրակի առաւօտ: Նոյնօր օրը սրանչելի էր: Գովելի ճշտապահութեամբ ու խիստ կանոնաւորութեամբ տեղի ունեցաւ առաջին մրցումը՝ Պէշիկթաշի եւ Մարրիգիւղի մասնաճիւղերուն միջեւ: Օրուան դատարանէր Պր. Աստիկ Պաղտասարեան: Երկու կողմերը հաւասար մնացին 0 - 0 ու: Հակառակ Պէշիկթաշցիներուն խաղը երկարած գելու խնդրանքին Մարրիգիւղցիները անտեղի առարկութիւններով չի համաձայնեցան:

Բ. ՎՈՍՓՈՐ-ՍՍՄԱԹԻԱ

9. հոկտ. 1921 կէս օրէ վերջ 1-1 կօլով Վասփոր յաղթական: Դատաւոր պր. Ժիլպէռ Նսայեան:

ուած ենք, հակառակ մեր կամքին ցաւալի դէպք մը յիշել: Խաղին վերջաւորութեանը 10 վայրկեան մնացած՝ Վասփորի՝ այժմ Հ. Մ. Բ. Մ. է կախակալուած մէկ անդամին անտրակելի վարմունքը ներկայներու ազեղ ազդեց. իրեն հրամայուեցաւ խաղէն դուրս ելլել, սակայն ընդդիմացաւ եւ սխաւ աջ ու ձախ յարձակումներ գործել: Այս խաղին դատաւորն էր պր. Օննիկ Ֆրէնկեան:

Է. Ե. Բ. ԻԶՄԻԹ-ՊԵՇԻԿԹԱՇ

Ա. 6 նոյեմ կէս օրէ վերջ, մրցումը չ'եղեալ նրկատուեցաւ՝ խաղը որոշեալ ժամուն սկսուած չըլլալու, եւ դուրսէն խաղացոյ առնուած ըլլալուն, պատճառներով: Դատաւոր Պ. Աստիկ Պաղտասարեան:

Հ. Մ. Բ. ՆՄ. Ի Բերա-Շիշիի խումբը եւ 1921 ի իրենց շահած շամբիօնուրեան բաժակը:

Գ. ՊԵՇԻԿԹԱՇ-ՄԱՔՐԻԳԻԻՎ

16 հոկտ. կէս օրէ առաջ նախորդ մրցումին հաւասար մնացած ըլլալով անգամ մ'ալ պիտի մրցէին թէեւ, բայց Մարրիգիւղցիք որոշեալ ժամուն ներկայ չըլլալով Պէշիկթաշ՝ օրուան դատաւոր Պր. Ժիլպէռի առաջարկութեամբ «սէր՝մօնի» բրաւ ու յաղթական յայտարարուեցաւ:

Գ. ԻԶՄԻՏ-ԳԱՏԸԳԻԻՎ

23 հոկտ. կէս օրէ առաջ: Մրցումը երկու կողմին 1-1 ուլ հաւասարելովը վերջացաւ: դատաւոր պր. Վահրամ Տօլապճեան:

Ե. Զ. ՊԵՇԻԿԹԱՇ-ՎՈՍՓՈՐ

Ա. 23 հոկտ. կէս օրէ վերջ, մրցումը 1-1 ուլ հաւասար: դատաւոր Պր. Վարագ:

Բ. 30 հոկտ. առաւօտ, երկրորդ մրցումը 0-2 կօլով՝ Պէշիկթաշի յաղթութեամբը վերջացաւ: Հաստիպ-

Բ. նոյեմ. 13 կէս օրէ վերջ: Կանոնաւոր խաղ: Պէշիկթաշ 1-0 կօլով յաղթական: Դատաւոր Պր. Վահրամ Տօլապճեան:

Թ. ՊԵՇԻԿԹԱՇ-ԳՈՒՄԳՍԲՈՒ

նոյեմ 20 առաւօտ: Գումգարու 2-0 կօլով յաղթական: 7 յաջող մրցումներէ: վերջ Պէշիկթաշ կ'իյնայ: Մրցումը խիստ կանոնաւոր անցաւ բայց խաղին վերջաւորութեանը 5 վայրկեան մնացած ուրիշ մրցորդ խումբերու գաշտ մտնելովը պահ մը շփոթութիւն ինկաւ բայց շուտով առաջը առնուեցաւ: Այն ին լաւագոյն խաղերէն մէկը եղաւ այս մրցումը: Դատաւոր պր. Վարագ:

Ժ. ԲԵՐԱ-ԳԱՏԸԳԻԻՎ

նոյեմ. 27 կէս օրէ վերջ մրցումը՝ 1-0 կօլով վերջացաւ ի նպաստ Բերայի: Դատաւոր պր. Օ. Ֆրէնկեան:

ՇԱՄԱՐՈՆՈՒԹԵԱՆ ՄՐՏՈՒՄԸ

ԺԱ. ԲԵՐԱ-ՇԻՆԼԻ — ԳՈՒՄԳԱԲՈՒ

Կիրակի 4 Դեկտ, 1921 կեսօրէ ետքը

Հ. Մ. Ը. Մ. ի Գումգարուի լիկին վերջին մըբ-
ցումը, Բերա-Շինլի եւ Գումգարուի մասնաճիւ-
ղերուն միջեւ, աեղի ունեցաւ կիրակի, Դեկտ. 4,
Բանկալիթի մարզադաշտին մէջ: Միջադպային հոծ
բազմութիւն մը եկած էր դիտելու Հայկական շա-
մբիօնութեան այս կարեւոր մրցումը:

Խաղը սկսաւ որոշեալ ժամուն, Գատաօրի
պաշտօնը կը կատարէր պ. Հաճօրուլօ, որ իբր ուղ-

ղով խաղալ, որուն դէմ Բերա-Շինլի ջանքերը ի գե-
րե ելան, և այսպէսով խաղը վերջացաւ երկու կող-
մերուն համար հաւասար արդիւնքով: Թէև ըստ
օրինի խաղը քառօրդ ժամ մը ևս պիտի երկարա-
ձգուէր, սակայն դաշար ուրիշներու տրամադրուած
ըլալով, որոշուեցաւ յաջորդ կիրակին նոր մրցում
մը ևս կատարել:

Այս առաջին մրցման մէջ երկու կողմն ալ ու-

Հ. Մ. Ը. Մ. ի Գումգարուի խումբը 1921ի ՇԱՄԱՐՈՒԹԵԱՆ մրցումն վերջ

զամիտ եւ անաշտ՝ լաւ անուն մը շահած էր Մա-
նաօր վրան մը յատկացուած էր հրաւիրեալներուն,
որոնց քով՝ սեղանի մը վրայ դրուած էին յաղթա-
կաններուն տրուելիք բաժանն ու գրօշակները: Եր-
կու խումբերն ալ գովելի բժանեղբուքեամբ մը կա-
րելին ըրած էին կանոնաւոր կերպով դաշտ կլլելու
համար:

Խաղին առաջին մասին սկիզբները երկու կող-
մերը բաւական ճիգ թափեցին արդիւնք մը ձեռք
բերելու համար. ի վերջոյ Բերա-Շինլի յաջողեցաւ
խիտ ճարտարօրէն քաշուած խոնրէ մը և ձախ բա-
ցին գլխովը կօլ մ'ընել, ինչ որ քիչ մը տիրեցուց
Գումգարուցիները և ստիպեց զիրենք պաշտպան-
զականին աւելի ուշադրութիւն դարձնելու: Խաղին
երկրորդ մասին էր որ Բերա-Շինլի աջ ինսայրին
ոչ արդարանալի մէկ սխալը ազատ հարուած մը
ապահովեց Գումգարուցիներուն, սկերք ֆու էն՝
լաւ հաշուուած շուք մը ապահովեց կօլ ըլ Այս յաջ-
ողութեան վրայ Գումգարուցիք սկսան աւելի եռան-

նէին շատ մը թերութիւններ ու քիչ շատ առաւե-
լութիւններ: Ասով մէկտեղ չենք կրնար ըսել թէ որն
էր աւելի զօրաւորը. անոնք իրարմէ բոլորովին
տարբեր խաղացուածք մը ունէին: Բերա-Շինլի՝
կազմուած անհատապէս լաւագոյն խաղացողներէ,
չէր կրցած իր խմբական արժէքը հաւասարեցնել
իր անդամներէն իւրաքանչիւրին արժանիքին. ասոր
դէմ Գումգարու, կազմուած անհատապէս միջակ՝
այլ ապագայ խոտացող խաղացողներէ, համադր-
ձակցութեան կարեւորութիւնը գնահատած ըլլալու
առաւելութիւնովը կը հաւասարէր վերոյիշեալ կազ-
մով Բերա-Շինլիին: Տարակոյս չկայ թէ լաւագոյն
արժանիքը խմբական խոնրեղծութիւն մէջն է. այդ
առաւելութիւնը ունեցող խումբի մը խաղն ալ կը
մնայ միշտ հետաքրքրական և անակնկալներով լի:

Գումգարու մասնաւոր ուշադրութիւն դար-
ձուցած կ'ընէ ար խաղին ներքութիւններուն, ի մէջ
այլոց, յաճախակի ֆուտըները նուազած էին:

Շարունակութիւն Շամբիօնուրեան մրցումին

11 Դեկտեմբեր 1921

Շամբիօնայի մրցումին շարունակութիւնը տեղի ունեցաւ 11 Դեկտեմբեր Բանկայի մարդագալային մէջ՝ նոյն օրուան աննպատակ օգր և ցիխտու ու լծացած գաշար բնաւ թոյլատու չէին, սակայն երկու կողմի խաղացողներուն ստիպումով որոշուեցաւ մրցումը կատարել: (ըսուեցաւ թէ յանձնախումբը եթէ ուզէր կրնար արգիլել նոյն օրուան մրցումը, սակայն յանձնախումբը, նախապէս մասնաճիւղերը զրկած չըրջարերականին համաձայն, մէկ ձայն միայն պիտի ունենար, այնպէս որ՝ երբ երկու կողմերը հաւասարապէս կը սփռեն որդեգրի խաղան, բնականաբար յանձնախումբը ստիպուած էր աննոց գոհացու մար)

Երկու ախոյեան խումբերը, ճշգրտաբար և կանոնաւոր, որոշեալ ժամուն գաշտ ելան, գատաւորի պաշտօնը կը կատարէր Պ. Վարագ: Այս անգամ Բերա-Շիշի իր կազմը փոփոխութիւնն ենթարկած էր՝ յառաջապահներէն երկուքը փոխանակելով յետասպահներէն երկուքին հետ, ասով Բերա-Շիշի իր յաջողութիւնը կ'սպասէր իր յառաջապահներէն, որ բոլի է յարձակողականէն:

Խաղին առաջին մասին երկու խումբերուն յարձակողականները զիրար բռնական նեղեցին, Բերա-Շիշիի աջ ինսայքը որ նախորդ կիրակի օրուան իր թերութիւնները ուղղելու համար ջանք չէր խնայած և որ ուշադրութիւն կը գրաւէր իր խիզախ յարձակողականներով յաջողեցաւ գլխով կոյ մը բնել, օգտուելով ձախ բացին յաճախ նետած մէկ սքանչելի քաւ էն: Երկրորդ մասին երկու խումբերն ալ տասնական հարիով սկսան խաղալ, խաղացողներէն երկուքը տկարացած և մեկնած ըլլալով: Այս անգամ գնդակը գրեթէ միշտ Գուճգարուի կողմն էր, որուն պաշտպանողականը սակայն լաւ կը գործէր: Խաղին վերջաւորութեան հաղիւ երկու վայրկեան մը նայած՝ Գուճգարուցիներուն րեկրի ի պատիւ մը՝ կոյ մը ևս ապահովեց Բերա-Շիշիցիներուն՝ իրենց կեղբորնի յետասպահին լաւ մէկ շուրով, որով վերջ խաղը վերջացաւ **0 — 2** կոյով Բերա-Շիշիի յաղթութեամբ:

Հ. Մ. Բ. Մ. ի մասնաճիւղերուն միջև կազմակերպուած ֆուտբոլի շրջանին 1921-1922 տարւոյ շամբիօնուրեանը այսպէսով շահեցաւ Բերա-Շիշի մասնաճիւղը և ստացաւ արծաթեայ այն բաժակը, որ պատրաստուած էր Կեղբորնի ֆուտբոլի Բանձնախումբին կողմէ:

Առաջին անգամն է որ Պոլսոյ մէջ հայկական լիկ մը յաջողութեամբ կը վերջանայ և կուտայ օրինաւոր յաղթական մը:

Երկր. ֆուտբոլի Զանձնախումբ

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՎԵՐԻ ՄՐՅՈՒՄԻՆ

11 դեկտ. կիրակի Հ. Մ. Բ. Մ. ֆուտբոլի լիկի վերջին մրցումը կատարուեցաւ Բերա-Շիշի և Գուճգարու խումբերու միջև: Յաղթողը իրաւունք պիտի ունենար Հ. Մ. Բ. Մ. ի շամբիօն կոչուելու և ֆուտբոլի յանձնախումբին կողմէ որոշուած մրցանակը պիտի ըստանար: Բերա-Շիշի գերօրի դէմ երկու կոյով յաղթեց ու ստացաւ մրցանակը: Այլ մասին օրինակովս քսիկի չունիմ, սակայն երբ նկատի ունենանք այդ օրուան աննոց պատ պայմանները, ու անկից առաջուան նոյն խումբ-

րու միջև տեղի ունեցած մրցումը որ՝ հաւասարութեամբ վերջացած էր և սակայն կարելի չ'էր եղած ժամանակի երկարածուածով յաղթականը որոշել: Կրնանք լսել որ ստացուած մրցանակը ու շամբիօնութիւնը օրինական մուակերպութիւններէ: զատ ոչ մէկ արժէնք ունին. կ'արժէր որ հոյ սկաւուտի միջոցաւ ֆուտբոլի յանձնախումբը բացատրէր իր ըրած կարգադրութիւնները, մանաւանդ վերջին մրցումի առթիւ թէ՛ ինչպէ՞ս եղաւ որ մրցող խումբերը դաշտ ելան մրցելու՝ հակառակ այն քան խիտ աննպատակ օղին: Ինչպէս կը տեղեկանաւ գիտնում եղած է մրցումը յետաձգելու համար: Եթէ նոյն իսկ սեւէ գիտնում եղած չ'ըլլար Յանձնախումբը առաջնորդուելու չէր միջազգային լիկերու ծայրայեղ սովորութիւններէն անոր համար որ Հ. Մ. Բ. Մ. ֆուտբոլի լիկը, միութեան մասնաճիւղերու խումբերէն կազմուած ըլլալով մասնախումբը իրաւունք ունէր մրցումը յետաձգելու, աննոց պատ օղին պատճառով, և արդէն լիկի մրցումներու ցանկը՝ միջազգայիններէն տարբեր եղանակով մը, կազմուած էր:

Բացատրութեան ուրիշ կարեւոր կէտ մըն ալ օրինամարդութեան առաջնութիւնը որոշելու եղանակն էր խումբերէն այն որ շատ մրցումներու մասնակցած ըլլալուն է որ առաւելութիւններ շահած է միւսներու վրայ: Բայց ըստ խաղացանկի ծելին՝ ինչո՞ւ են յանցաւոր միւսները: Ասոնք նկատառութեան պարագաներ են որ պէտք է լուսարմունք ֆուտբոլով և Հ. Մ. Բ. Մ. ի լիկով հետաքրքրուողներու համար:

Գալով վերոյիշեալ մրցումի արժէքին՝ զուրկ էր ֆուտբոլի մրցման խիտական կոչումէն, այդ օրուան երկու կողմի խաղացողներու շարժումները անձրեւին, հովին ու ցուրտին դէմ մարաւելու համար էին կարծես, խաղէն հասկցող գիտողները այդ տպաւորութիւնը կրեցին: Կ'արժէ որ երկու մասնաճիւղի վարչութիւնները բարեկամական նոր մրցում մը կազմակերպեն, ոչ թէ շամբիօնութեան ու մրցանակի համար այլ աւելի ամրապնդելու աւելի զեղեցկացնելու այն տպաւորութիւնը՝ որ ունեցան ֆուտբոլով հետաքրքրուողները լիկի վերջիններ մրցումին առթիւ:

Փափաքելի է որ խաղացողներէ ոմանք չի սրբանդին խաղի անյաջողութիւններէն, ուրիշներ ալ մարտը պահեն իրենց լեզուն, գոնէ խաղէն վերջ դարձանել զիանան իրենց զայրոյթի պահուն գործած սխալները այսպէսով՝ անարայման նպատակով պիտի ըլլան փոխադարձ բարի կամեցողութեան, որոնց շատ պէտք ունին մեր խաղացողները:

ՍԻՄՈՆ ՊԱՊԻԿՅԱՆ

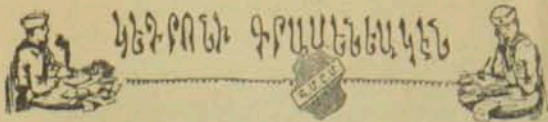
Նիւ-Եօրթ 23 Հոկտ. 1921 Long Osland ի մէջ: Հ. Մ. Բ. Մ. Նիւ-Եօրթի մասնաճիւղ—Flushing High School ի խումբին հետ: Արդիւնք 1-1 հաւասար:

Սոյն մրցումը տեղի ունեցաւ չորս հազարէն աւելի հանդիսատեսներու ներկայութեանը, հաշուքեան պասիւ բերող մրցում մըն երայս՝ իր կազմակերպութիւնովը և օրինաւորութիւնովը:

Հ. Մ. Բ. Մ. Նիւ-Եօրթի դաշտային խաղերու հակիչ:

Խ. Կուպէտընեան

Ծ. Խ. Շատ լաւ կ'ըլլար եթէ աւելի մանրամասն տրուէր մեզի սոյն խաղին նկարագրութիւնը:

ԿԵՂՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ա. ՆՒՍ 9 ԴԵԿՏ. 1921

Նորընտիր վարչութիւնը իր Ա. նիստը գումարեց 9 դեկտ. ժամը 5 ին կեղրոնիս մէջ և ընտրեց իր գլուխնը՝ Ասեմապետ պ. Զարեհ Խորատանձեան Ասեմապետ պ. Սաչիկ Ալեանաքեան և Գանձապահ պ. Արամ Կեռարեան :

Այս նիստին մէջ ժողովը ծանօթացուցաւ միութեան գոյալիճակին և Պատգ. Ընդհանուր Ժողովի կարգ մը առաջարկները նկատի առաւ. կարգաց մասնաձեւերէ և այլ անդերէ եկած նամակները և որոշեց չըջարեալական կոչով մը հրաւիրել բոլոր մասնաձեւերը որ՝ մանրամասն անդեկագրով մը իմացնեն կեղրոնիս՝ իրենց նիւթական և բարոյական վիճակը և նոր զարկ մը տան Սկառուտական և Մարզական գործին յառաջդիմութեան :

Բ. ՆՒՍ 13 ԴԵԿՏ. 1921 ԺԱՍԸ 5 ԻՆ

Ա. Կարգացուեցան ընթացիկ գործերու մասին, մասնաձեւերէ եկած նամակներ :

Բ. Խորհրդակցութիւն անդի ունեցաւ սկիւտարի Հայ Մարմնամարզարանի միացման խնդրի շուրջ :

Գ. Ժողովը իմանալով որ իր անդամներէն պ թաղոս Մեծատուրեան իզմիր կը մեկնի գործով, յարմար առիթ նկատեց իզմիրի Հայ Պոյ Սկառուտներու Միութեան հետ կարգադրելի Պոլսո իզմիր միացման խնդրին զինք լիազօր կարգել որուն ասենէ մը ի վեր երկու կողմէ փափագ կը յայտնուէր :

Կ. Անուղղայ անդամներու՝ միութեանս շարքերէն հեռացնելու մասին խորհրդակցութիւն կատարելով, որոշեց մասնաձեւերուն հաղորդել իր տեսակէտը :

Ե. Յանձնախումբերու կազմութեան խընդիրը նկատի առնուելով՝

Կեղրոնի Սկառուտական Յանձնախումբի կազմութիւնը յանձնեց պ. Հայկ ձիզկեանի՝ իսկ Կեղրոնի Մարզական Յանձնախումբի կազմութիւնն ալ պ. Լեւոն Յակոբեանին :

Գ. ՆՒՍ 20 ԴԵԿՏ. 1921 ԺԱՍԸ 5 ԻՆ

Ա. Նկատի առնուեցաւ պիւտձէի խնդիրը և երկար խորհրդակցութիւն անդի ունեցաւ այդ մասին Պ. Արամ Կեռարեան անդեկութիւն առաւ կեղրոնի հաշուախալութեան մասին :

Բ. Ժողովը կրկին անդարդառձաւ Սկիւտարի Հայ Մարմնամարզարանի միացման խըն-

դիրին և անդեկացաւ վերջին բանակցութեանց մանրամասնութիւններուն :

Գ. Կարգացուեցան ընթացիկ նամակներ :

Դ. ՆՒՍ 27 ԴԵԿՏ. ԺԱՍԸ 5 ԻՆ

Ա. Պ. ձիզմէճեան հայատան՝ Պ. Վահան Չերազին սկառուտական գոյքի գրկելու առաջարկ բերաւ : Ժողովը ծանօթանալով հայատանի սկառուտական կազմակերպութեան վիճակին յարմար տեսաւ սոյն առաջարկին գործադրութիւնը և հայատանի սկառուտական հիմնադրամէն մաս մը յատկացուիլը այդ նպատակին :

Բ. Ժողովը անդեկացաւ Կեղր. Սկառուտական յանձնախումբի և Ընթացանձնախումբի կազմութեանը :

Գ. Կարգացուեցան ընթացիկ գործերու մասին եկած նամակներ :

ՍԿԱՌՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՈՍՈՒԹԻՒԻ ԳՈՒԼԷԼԻԻ ԿԵՂՐՈՆԱԿԱՆ ՈՐԲԱՆՈՅԻՆ ՄԵՋ

Շաբաթ 10 դեկտ. երեկոյեան ժամը 7.30 ին որդանցին սինէմայի սրահը լեցուած էր սկառուտներով և աններով, պիտի խօսէր պ. Վահրամ Ս. Փափազեան : Ան բնի ելաւ զուարթ դէմքով և մօտ 1,50 ժամ խօսեցաւ թէ և կուզէինք լսել զինքը աւելի երկար. մանաւանդ մեզ համար շատ հետաքրքրական էր իր բոլոր պատմուածքները եւրոպական և իր անհատական կեանքէն : Քանախօսը իր խօսքը լինցուց տղայոց զուարթ և խանդավառ ծափերուն մէջ : Պ. անօրէնը մասնաւոր շնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ, մեզի իմացուց յաջորդ առաւօտեան դասախօսութիւնը սկառուտ խմբակեան Պ. Մկրտիչ Մալումեանի կողմէ :

Կիրակի առաւօտ հետաքրքիր կ'սպասէինք դասի ժամը : Ժամը 8 ին սկառուտները սկառուտական ասուրացով դասարանը լեցուած էին և որոշեալ ժամուն արդէն հոն էր դասախօսը : Դասախօսութիւնը սկսած էր թէ և բայց մենք կարծես կը խօսէինք իրարու հետ. նիւթը երթալով հաճելի կը դառնար մանաւանդ երբ օրինակներով սկառուտ խօսիլ՝ տիպիքին և հնարանդութեան մասին, այս պատասխանութիւնը ժամը մը տեւեց. վերջաւորութեան՝ պահանջեց մեզմէ իր տիպար սկառուտի խօսք որ միշտ գաւառները յա գործադիրն. մենք բոլորս ալ խօստացանք լիւրի կատարել դաւանանքի 12 հատուածները և դասախօսը շնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ մեկնեցաւ մեր խանդավառ ծափերուն մէջ :

Գուլիկի Կեղր. Ռեքլամայն ՍԿԱՌՈՒՏ ՄԸ

Հայ սկառուտի թիւ 12 ր մօտ օրէն հրապարակ կ'ելլէ. այս թիւը խիստ հետաքրքրական է այն պատճառով որ՝ Բերաճիլի մասնաձեւի լիւր մը, կը գրե, կը բարգնակ, կը եկուրե, քիչեկերը շինել կուսայ, կը դասաւորե, սպագրութիւնը գրուի կը հանկ և փօսք կը յսնակ ու կ'սպառու գայն : Ահա սկառուտական Ա. կարգի քըննութիւն մը :

Հեղինակ՝ EMILIO SALGARI

Պատկերազրկեց՝ Ա. ՍԱՐԿԻՍՆ

Իսպ. Թրգմ. Հ. ՅԱՆՈՐՈՍ ԲՍՊԱՂՅԵՂԵԱՆ

Է. ԶՐՎԷԺԸ

Ճիշդ ժամանակն էր Վայրազ կրծողներու անհուն բանակը՝ միշտ աւելի խիտ, այն ատեն կը հասնէր ժայռին առջեւ, ուր՝ ճամբուն վրայ անշաղթելի արգելքի մը հանդիպած հեղեղափ մը նման բախեցաւ Աննկարագրելի խառնակութիւն մը բրգաւ ժայռին շուրջը՝ դաղթողներու շարքերը խորտակուելով Աննկարող յետս ընկրկելու ետեւէն եկողներու ճնշումէն, առնէտները թաւալեցան առջեւի դունդերուն վրան, անոնց վրայէն անցնելով ու զարհուրելի կռիւներ մղելով իրարու հետ Պարսիկ գազանները գրգռուած՝ շխարհնալով արդելքին յաղթել, իրենց ընկերներուն վրայ ինկան, ու զանոնք սկսան անլուր կատալութեամբ յօշոտել:

Կէս ժամ տեսնց՝ մինչեւ որ բանակը երկու քի բաժնուեցաւ երկրաչափը և ընկերները՝ կանխեղները գետնէն քիչ մը վեր բռնելով մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւէին այդ անսպառ շարքերու շարժումներուն և անոնց վրայ կը տեղացնէին ժայռի կատրները:

— Անիծուածներ, դուք Պարսիքն, որ զարմացումէն դեռ սթափած չէր նման տեսարան մը կեանքիս մէջ երբեք չեմ տեսած:

— Տարակոյս չունիմ, ըսաւ երկրաչափը: Այսպիսի հսկայ գաղթում մը տեսնելու համար հոս պէտք է իջնել:

— Ո՞ւսկից կու գան բոլոր այս կրծողները:

— Չեմ գիտեր երկրիս ներքեւը կը վիտայ այս վայրագ անասնիկներով՝ որոնք յանհուն կ'աճին ու կը բազմանան և մէկ օրէնք միայն կը ճանչնան, կրծել ու բզկտել, փորել ամէն բան և ամէն տեղ:

— Աւշագրութիւն ըրի՞ք տէ՛ր, ամէնքն ալ համագոյն են:

— Ամէնքն ալ մէկ ցեղէ են և առնէտները օտարներու չեն հանդուրժեր:

— Օհո՛, ուրիշ ցեղեր ալ կան:

— Կային, սակայն ախրապետողներէն փճացուցան:

— Տիրապետողներէ՞ն, բացատրեցէ՛ր սրբ ծոն:

— Առաջին առնէտները որոնք եւբոպա տարածուեցան, ասոնց համանման չէին, աւելի թխազոյն էին, և հիւսիսային գաւառներէն իջած էին վանտալներու բանակներուն ետեւէն: Վեցհարիւր տարի ետք, կրծողներու նոր ցեղ մը մոխրագոյն, աւելի զօրաւոր և կատաղի, վար իջաւ՝ կատաղօրէն հարածելով ընդ գետնեայ հին բնակիչները, որոնք ստիպուեցան ասպարէզէն հեռանալ:

— Այս նոր կրծողները ուսկի՞ց կու գային, հարցուց Ս'Քոնոր:

— Կեղբոնական եւրոպայէն, գերման հետեւաններուն ետեւէն՝ որոնք արշաւեցին Ֆրանսա և իտալիա սասնըլիցերորդ դարուն վերջերը:

— Բարբարոսներո՞ւն կը հետեւէին, հարցուց Մորիան:

— Անշուշտ և բաւական մտէն: Բարբարոսներու ամէն հոսանքին առնէտներու գաղթականութիւն մը կը հետեւէր:

— Այս նոր աշխարհալանները ի՞նչ ըրին:

— Գրեթէ ամբողջովին ջնջեցին թխազոյնները, սակայն, երկար ատեն չի կարողացան յաղթութեան պատուը վայելել: Արտվհատեւ ասիական առնէտներու հսկայական արշաւանքը վրայ հասաւ հարիւր տարի ետք: Եւ այս նոր ցեղն է որ կը տիրէ ներկայիս եւրոպայի և Ամերիկայի մէջ:

— Աւսկի՞ց կու գային:

— Կասպից ծովու մտերէն:

— Ի՞նչ արշաւանք, բացաղանչեց Պարթըն:

— Այս առնէտները, շարունակեց երկրաչափը, Կոմանի անապատին մէջ պատահած մեծ երկրաշարժի մը հետեւանքով առաջ եկած գետնի ահազին պատուած քներէն ու ծակերէն դուրս ելած էին Անոնց մէկ մասը գէպի հիւսիս՝ Սիպերիա տարածուեցաւ, և հասաւ մինչեւ Եագուցք քաղաքը:

— Անհաւատալի է, ըսաւ Մորկան:

— Ստոյգ է: Այս կրծողները՝ քաղաք մտնելով կատաղօրէն յարձակեցան երկրին միներուն վրայ: Կախը վարձուերի եղաւ, բայց երկար շտեւեց. նախկին տէրերը՝ թուական առաւելութեան առջեւ տեղի տուին, և ստիպուեցան հեռանալ:

— Ո՞ր գաղթեցին:

— Աւելի խորամանկները՝ վաղիս գետին վրայ խարխած նաւերուն մէջ մտնելով, Ռուսոյ ներսերը փոխադրուեցան ուսկից՝ յետոյ արշաւեցին Եւրոպա ծայրէ ծայր թխադոյն մկները արգէն տասանորդուած՝ չի կարողացան գլուխ ելլիլ այս նոր աշխարհակալողներու հետ՝ որոնք աւելի զօրաւոր էին, և աներեւութացան:

— Եւ ի՞նչպէս Ամերիկա եկան, հարցուց Պարթըն:

— Կաւերու մէջ՝ մեծ պարոններու պէս:

— Զրիա՞րար:

— Անշուշտ, և հաւանօրէն խոհարարի մառանին մէջ ծածկուած:

— Եւ ա՛յսքան ահազին թիւով բազմացե՞ր են:

— Յիսուն տարուան ընթացքին ասիական մկները ա՛յնքան բազմացան որ, մի քանի քաղաքներու մէջ հասարակաց վտանգ մ՛եղան Բարիլի մէջ ա՛յնքան շատ են որ, բնակիչները ստիպուած են միջոցներ ձեռք առնել անոնցմէ որսալու համար:

— Ի՞նչ միջոցներ:

— Քաղաքին կոյուղիները վարձուերիօրէն վարակուած են, ըսաւ սըր ձօնս Որսորդները՝ այդ կոյուղիներու գլխաւորներէն մին կը փակեն, յետոյ հակառակ կողմէն՝ յարձակուած կը սկսի բազմաթիւ որսորդ շուններով, որոնցմէ շատեր զոհ կ'երթան առնէտներու ակոսներուն 1841ի դեկտեմբերին, Բարիլի մէջ, քանի մ'օրուան մէջ 24000 սպաննեցին անոնցմէ:

— Վա՛յ թշուառութեանս, գոչեց խառնածինը, ըսել է միլիոնաւոր մուկ կայ Բարիլի մէջ:

— Երեւակայեցէք որ՝ երբ Մանֆրեդնի հին սպանդանոցը կործանեցին, սպաննուած առնէտներու միւր վեց միլիոն քիթկրամի բարձրացուցին:

— Այս մեծ որսորդութեանց մէջ սպաննուած առնէտները ի՞նչ կ'ընեն, կը թաղե՞ն:

— Ի՞նչ կ'ընես, վաճառականները կը գնեն գանձք, և անոնց մտքով ամենանուրբ ձեռնոցներ կը շինեն:

— Կարելի չէ՞ անճիտել այս վայրագ կրծողները:

— Ի՞նչ կերպով: Առնէտները ահուկօրէն բազմածին են, տարին երեք անգամ կը ծնին և ամէն անգամ տասներկու քէն մինչեւ տասնութ ձագ կը ծնին:

— Այդպիսի տեսարան մը կ'ազէի տեսնել, գոչեց Պարթըն, խնդալէն մարերով:

— Պլինիոս կը պատմէ թէ՛ ըսաւ երկրաչափը, ամբողջ քաղաքներ տապալեցան առնէտներէն:

— Կը հաւատա՞ք, ըսաւ Մորկան:

— Թերեւս:

Խոտակցութեան պահուն՝ առնէտներու բանակները կը շարունակէին անցնիլ խիտ խիտ, կատգած, ու ճշարով, և դէպի հարաւ-արեւելք կ'երթային, ուր կը բացուէր կարծես հակայական ստորերկրայ սրահ մը:

Անցքը՝ սակայն դեռ երկայն պիտի չաւելեր, խամբերը սկսեւ կին անսորանալ: Առաւօտեան ժամը եօթնին՝ գաղթողներու վերջնապահը կ'աներևութանար խաւարին մէջ:

Երկրաչափը և որսորդները՝ քիչ մ'ատեն եւս սպասելէն ետք, վախնալով որ երկրորդ բանակ մըն ալ վրայ կը հասնի, ապառաժին վրայէն վար իջան ու գէպի գետափը վաղեցին:

Այդ սարահարթին վրայուր քնացած էին, ցանուեր էին առնէտներու կմախքներ լիովին մաքրուած իրենց ընկերներուն սուր ակոսներով: Անոնցմէ երեքհարիւրէ աւելի կային:

— Օ՛, գոչեց Մորկան, բաւական մը սատկեցուցեր ենք:

Օճախին քովէն անցնելով Ս'Քոնոր վեր առաւ տապակը որ, կրնար երեւակայել թէ կատարելապէս մաքրուած սրբուած էր:

— Շողենաւ ի՞նչ մէջ ալ առնէտներ պիտի ունենանք, ըսաւ Պարթըն:

— Անտարակոյս, լեփ լեցուն, պատասխանեց երկրաչափը:

Քանի մը վայրկեանէն հասան ու մէջը նետուեցան Սուր աղաղակով ողջունուեցաւ իրենց գալուստը, և լապտերներու շողին ներքեւ՝ հոս հոն առնէտներու ցատկելը կը տեսնուէր ուտեստեղէններու մէջ, գործիքներուն ներքեւ ու մինչեւ փուռին խորը:

— Ա՛հ սրիկաներ, գոչեց Ս'Քոնոր, յափշտակելով տապալ մը:

Առնուազն հարիւր հատ կար, սակայն որսորդութիւնը ա՛յնքան կատաղի եղաւ որ կարճ ժամանակի մէջ անոնցմէ հատ մըն ալ ողջ չմնաց:

Երկրաչափը ակնարկ մը նետելով թաղթին վրայ՝ երթալիք ճամբան հասկնալու համար, Մորկանին հրամայեց մեքենան փոփել:

Կէս ժամ ետք շոյենաւը եղերքէն կը հեռանար՝ շոյեպինդ ուղղուելով դէպի հարաւ-արեւմուտք, ուր կը գտնուէր՝ ըստ ուղեկցմին, գետին շարունակութիւնը:

Առաջուան պէս մերթ ընդ մերթ կը հանդիպէին հակայ սիւնաժայռեր, մեծ մասամբ փորուածոյց, ծակձկուած և խարխախտ ա՛յնքան փորուած ու խռոշացած, պիտի կարծես թէ այդ մուտլ լինը ծովու պէս ալեկոճէր ու մրկէր: Շողենաւին սուր քիթովը պատուած ջուրը կ'երթար այդ սիւններուն գէմ վշրուելու խուլ ձայնով մը որ անհունապէս կը կրկնուէր:

Երկրաչափը՝ որ ուշագիւր կը հսկէր ցուկին

վրայ, վախճարով որ չողենաւը դարձուի ժայռիսմը կէտ այդ սիւներէն մէկունը դէմ, ստէպ ստէպ չողեմակոյլը կեցուց խորութիւնը չափելու համար, սա կայն վախճուեն գրկաչափ չուանը ձեռքերէն սահեցաւ գունտը առանց գետին դողելու:

— Պատիկ ծով մըն է, ըսաւ անը վախճուեն գրկաչափը արդէն բաւական խորութիւն մ'է:

— Բայց, ուսկի՞ց կու գայ այսքան ջուրը, հարցուց Պարթըն:

— Ո՞վ գիտէ. անտարակոյս մեծ աւազաններէ որոնք կը գտնուին երկրիս ներքեւը ու գետերու ակունքը կը ձեւացնեն:

— Լուսնի՞ն, պոսաց այդ պահուն Օ'Քոնորը Ազմուկ մը կը լսուի:

Երկրաչափը լճակին վրայ երկննալով ականջ գրաւ շեռուն կը լսուէր խաւճառաւ մը որ կարծես ջուրերու գահալիժութեան առաջ կու գար:

— Չըլլա՞յ թէ ջրիժ մ'ըլլայ, հարցուց Պարթըն:

— Կրնայ ըլլալ պատասխանեց սըր ձօն:

— Թէ որ անանցանելի՞ է:

— Քանի որ ինքաները անցեր են, մենք ալ կ'անցնինք:

Հոսանքը որ մինչեւ այն ատեն անդգալի էր, անոնք քանի կը յառաջանային, այնքան կ'երագանար, ու ալմուկը զարնուրելի կը դառնար: Չորս երկրախոյզները ասոր ինչ բան ըլլալը որոշ չգիտնալով, երթալով կը տապալակէին: Այդ անձանք թերեւս անյաղթելի իրենց չոգեմակոյլին համար, թերեւս սարսափելի, մտքէ շանցած վտանգը կ'ահարեկէր նոյն խել երկրաչափը:

Շուտով մը, ցուռկէն տաս կամ ասանուհինգ մեղր անդին տեսնուեցան՝ խիտ, սեւ, սրածայր, բարձր խարակներ: Այնպիսի դիրքով կեցեր էին որ կը կասեցնէին հոսանքը որ կը զարնուէր բարձրանալով, փրփրալով ու մանչելով:

— Կամա՞ց, Մորկան, գոռաց երկրաչափը. թէ որ Հուսաքարը զարնուի, պիտի ջախջախուի:

Մեքենավարը աճապարեց դանդաղեցնել չոգեմակին երազութիւնը և որ Օ'Քոնորին երկաթեայ ձեռքերովը մղուած, հանգարտ առաջ գնաց անցք մը փնտռելով:

Երկու հարիւր մեղր՝ այդ զարնուրելի պ. տնէշին ճակատը անցնելէն ետք, որուն ետեւը ոչ նուազ ահաւոր ժայռեր կ'երեւային, չոգեմակը նեղ ու խորգուրորտ ջրանցրի մը մէջ քուեցաւ, ու՞ ջուրը անդուստ կատարութեամբ կը գահալիժէր: Երեք անգամ Հուսաքար քուեցաւ այդ վտանգաւոր ժայռերուն մետաղեայ ձայնի ճանչլիւնով, բայց անվտանգ անցաւ:

Ժայռերու այդ պատուարին ետեւ հոսանքը սաստիկ երազ էր և անդիմադրելի, և այնպիսի զզրդիւ մը կը հանէր որ երկրաչափը ոտիտուած էր պոսալ հրամաններ տալու համար:

— Ի՞նչընք, հարցուց Օ'Քոնոր, որ երկաթ ձողը շարժելէն կը յոգնէր:

— Անտարակոյս ջրիժի մը մօտ ենք, պատաս-

խանեց երկրաչափը՝ տարի վրայ կեցած ցուռկին վրայ ու լծակը ձեռքը: Մանչելը շեւ լսեր:

— Հոսանքը պիտի իջնենք:

— Եթէ կարելի է, Պարթըն գունալոյսի ջան մը պատրաստէ:

Խառնածինը՝ նուակին մէջտեղը երկաթէ ձող մը անկեց ու ծայրը ուժով մը կ'ապեց ջահը:

Յանկնորձ, բարակ անձրեւ մը թափեցաւ չոգեմակոյլին վրայ երկրաչափը՝ լապտերներու լոյսին մէջտեսաւ չոգիի հսկայ սիւն մը որ կարծես անգունդէ մը վեր կ'ելլէր:

— Զրլէ՛ժը, գոռաց Մեքենան գէպ ի ե՛տ:

Մինչդեռ պտուտակը հակառակ կողմը կը դառնար, Պարթըն կրակ տուաւ ջահին: Սքանչացու մի ու միանգամայն զարնուրանքի աղաղակ մը բրդաւ չորս երկրախոյզներու շրթուրէն:

Հուսաքարի ցուռկէն գրեթէ տասնուհինգ քայլ անդին, լճին ջուրերը՝ կարմիր ներկուելով ջահին չոգիւնէն, սեղ պառիժափէ վար կը սուրային անդուստ կատաղութեամբ, կուտակուելով, շառաչելով, մոնչելով զարնուրելի սաստիկութեամբ: Անդունդի խորէն՝ հնազին չոգիէ ամոլ մը կը բարձրանար կարմիր գունաւորուած, ու սահելով ժայռերուն վրայէն՝ բարակ անձրեւի պէս զարնուալ վար կը թափէր:

Այլ ու ձայն՝ խորգուրորտ մեծդի ժայռեր, կը բարձրանային կամ կ'ամարէն կը կախուէին, ոմանք ալազաստրի պէս թափանցիլ էին, ոմանք անուրի պէս սեւ, ուրիշներ կարծես ակունքներով զարգարուած կամ ոսկեղօծուած: Այլ երկրաչափը, ոչ Պարթըն, ոչ Մորկան և ոչ Օ'Քոնոր այսպիսի տեսարան մը տեսեր էին:

— Ե՛տ դառնանք, ըսաւ խառնածինը, այլայլած ձայնով: Հո՛ս է մահը:

Երկրաչափը, որուն այրուհան գէմը կը ցցուէր հոյարտօրէն այդ կրակի ոլկիհանսին մէջ, հաստատ շարժուեով մը ցոյց տուաւ ջրիժէր:

— Յառա՛ջ, յառա՛ջ հրամայեց Մ' վախճար: Մորկան, թէպէտ և ամենապահով ողջանդամ ջրիժին յատակին շահանելու, համար չոգեմակոյլը յառաջ մղելը:

— Հաստատուն կեցէ՛ք, լսուեցաւ երկրաչափին ձայնը, որ արդէն չոգիամզէն ծածկուած էր:

Ճիշդ այդ պահուն սահանքին եզերքն էին, Եոգեմակոյլը սաստիկութեամբ յառաջ մղուած, ճոճաց վայրկեան մը հարբածի պէս ցուռկն ի վար՝ հնչուն ճոճլիւնով մը ճոճեցաւ, սուրաց գահալիժօրէն պարտավար ջրի կոյտէն ձեռնուելով ու զարնուելով:

Հազիւ քան մեղր վաղած էր, ցուռկէն զարնուրելի բախուն մ'եղաւ որ չորս մարդիկը գետին տապալեց: Սարսափելի ունոց մը խառնուեցաւ հոսանքի մոնչլիւնին որ ժայռերուն գէմ կը ջախջախուէր:

— Կորուեցանք, պոսաց Օ'Քոնոր:

Շոգեմակոյլը՝ երկու խարակներու միջև խրած էր, և աջակողմին վրայ կէս զարձեր, գառիվայրի համբան կ'առած էր:

Շարունակելի

Վախճար-խալիք ԿԱՐՑ Պ. ՌԵՇԱԳԼԵԱՆ	Արժուանէր ԳԱՌՈ ԵԱՂԻՆԵԱՆ	Պատասխանատու-Տնօրէն ՀՐԱԳԵԱՅ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ	Տպագրութիւն Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ ՈՐԴԻ
-----------------------------------	----------------------------	--	---------------------------------